

CALEA MĂNTĂVIRII

Săptămânal editat de Centrul de Studii Teologice-Istorice și de Prognoză Pastoral-Misionară al Facultății de Teologie Ortodoxă Arad.
Redactor fondator (1935): Preot Ilarion V. Felea. Apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Timotei, Arhiepiscopul Aradului

EDITORIAL

Un Patriarh cărturar și promovator al apropierii intercreștine: Dr. Justin Moisescu (1910-1986)

Cel de-al patrulea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a fost vrednicul de pomenire Dr. Justin Moisescu, o personalitate de excepție a Ortodoxiei românești. Comparativ cu înaintașii săi în scaunul patriarhal, Dr. Justin Moisescu (1910-1986) s-a remarcat prin soliditatea formării sale teologice și cărturărești, prin modul în care a reușit să afirme Biserica Ortodoxă Română în plan internațional, prin prestața și prestigiul cu care s-a manifestat în slujirea sa arhipăstorească.

Patriarhul Justin Moisescu a avut parte de o solidă pregătire teologică realizată în țară și în străinătate, ceea ce i-a conferit demnitatea unui veritabil dascăl de Teologie. Atras în chip deosebit de Studiul biblic al Noului Testament s-a lăsat mereu inspirat în activitatea sa teologică și pastoral-misionară de mesajul viu și luminos al Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos. „Cu autoritatea sa de profesor de exegeză și teologia Noului Testament, patriarhul Justin susținea că numai argumentarea biblică a Bisericii, locale și universale, în același timp, poate să antreneze teologii, clerul și credincioșii, într-o înțelegere mai profundă a „chipului propriu” al Ortodoxiei românești. Aici are un loc important educația teologică” (Preot Prof. Dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1989, p. 352). Patriarhul Justin a înțeles cu acuratețe importanța literaturii teologice, și, în general, religioase, pentru studenții teologi, preoți și credincioși, promovând o literatură teologică de calitate. Se cuvin a fi amintite, chiar și sumar, câteva din aceste direcții ale literaturii teologice. Este vorba de manuale și tratate de teologie, la aproape toate disciplinele teologice, inaugurarea colecției „Părinți și Scriitori Bisericești (PSB), care continuă până astăzi, colecția „Biblioteca Teologică”, „Filocalia” etc. Tematica lucrărilor tipărite în timpul patriarhatului său este concentrată pe istoria, cultura și spiritualitatea Bisericii Ortodoxe Române. Studenții de la cursurile de licență și doctorat din anii

1950-1956 nu vor uita niciodată faptul, că el a fost unul dintre profesorii de teologie, care au adus prestigiul academic al Universității din București în cadrul începând cu anul 1948, Institutul Teologic de Grad Universitar. Acea pleiadă de profesori de teologie ai Universității bucureștene a știut cu multă măiestrie să imprime noii școli de teologie universitară, de după 1948 strălucirea teologică, academică și duhovnicească.

Dar, ceea ce a reușit vrednicul de pomenire patriarh Justin să realizeze în condițiile ostile pentru Biserica în România acelor ani, a fost, pe de o parte, menținerea trează a conștiinței preoțești în slujirea constantă a credincioșilor, precum și promovarea prezenței Ortodoxiei românești în dialogul intercreștin sau ecumenic internațional, pe de altă parte.

Activitatea în plan ecumenic a Patriarhului Justin Moisescu a început în mod coerent încă din anul 1956, când era Mitropolit al Moldovei și Sucevei. În plan panortodox, Mitropolitul Justin a fost promotorul coagulării energiilor teologice ortodoxe în plan continuând dezvoltarea relațiilor interortodoxe, pentru a pregăti Sfântul și Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe. Conferințele Panortodoxe au avut un rol excepțional din acest punct de vedere, iar, contribuția ierarhului român în acest sens a fost meritorie. Nu greșim, dacă afirmăm, că Patriarhul Justin a fost unul din pionierii eforturilor pentru pace în Europa și pentru ceea ce se numea atunci, cu legitime și îndreptățite speranțe, ecumenismul creștin. Contribuția sa la intrarea Bisericii Ortodoxe Române în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, la Adunarea Generală a acesteia de la New-Delhi în anul 1961 a fost extrem de importantă. Personalitatea sa teologică și bisericească a fost una covârșitoare, prin implicarea ei în strategia ecumenică a Bisericii și a teologiei ortodoxe române. Cât de implicat a fost Patriarhul Justin în promovarea dialogului intercreștin ne putem

Continuare în pagina 2

Pr. Ioan TULCAN

PREDICA

Examenul credinței noastre

Duminica a III-a după Rusalii

„Zis-a Domnul: Luminătorul trupului este ochiul; dacă ochiul tău va fi curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar dacă ochiul tău va fi viclean, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul, cu cât mai mult! Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; oare nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în hambare și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor? Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Pentru că după toate acestea se străduiesc păgânii; doar știe Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă”. (Matei 6, 22-33)

Iubiți frați și surori,

Ne aflăm într-o perioadă de examene, pentru elevi și studenți. Și tot despre un examen, ne vorbește Evanghelia de astăzi. O Evangheligie plină de cuvinte grele; o Evangheligie față de care ar trebui să ne punem întrebări foarte serioase, ca de altfel orice alt cuvânt din Sfânta Evangheligie. Cuvintele Sfintei Scripturi nu sunt numai pentru ca să ne mângâie, ca să ne oblojească rănille, numai că să ne întărească în vremurile pe care le trăim, ci ele sunt o oglindă în care trebuie să ne reflectăm viața noastră, nu doar ceea ce spunem, ci mai ales ceea ce trăim, trebuie să fie verificat prin cuvintele Evangheliei.

Prin cuvintele Evangheliei de astăzi, Dumnezeu parcă ne întrebă: Voi cu cine sunteți? Voi cui slujiți? Voi chiar credeți în Mine, dar nu doar cu gura, ci mai ales cu trăirea de fiecare zi? Credeți că Eu v-am adus în lume și mai ales, credeți că vă sunt Tată? Credeți că Eu vă sunt purtător de grijă? Credeți că viața voastră contează pentru Mine? Acestea sunt întrebările lui Dumnezeu adresate nouă prin Evangheligie. Mai ales în partea a doua zice: „Priviți la păsările cerului, că nici nu seamănă, nici nu seceră și nici nu adună în hambare, ci Tatăl vostru are grijă de ele. Oare nu sunteți voi, cu mult mai mult decât ele?... iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în foc, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai multe pe voi, puțin credincioșilor?” (Matei 6, 25-30).

Deci iată, Domnul Hristos ne învață prin „pilde mai slabe”, după cuvântul Sfântul Ioan Gură de Aur, „deși ne putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, pe Moise, pe Ioan Botezătorul, totuși dă ca pildă păsările cerului, ca să convingă și mai mult pe ascultătorii Săi. Altfel aceștia ar putea să spună: n-am ajuns încă la virtutea acelor! Nu mic semn de cinste este acesta, că putem săvârși prin voința noastră, cele ce animalele fac prin fire. Deci, dacă Dumnezeu are atât de mare grijă de cei ce ne slujesc, cu atât mai mult față de noi, stăpânii acelorora”.

Și totuși, vedem concret în viața noastră că parcă ceva nu ne lasă a ne încredința cu toată puterea noastră lui Dumnezeu; parcă nu sunt convingătoare cuvintele Dumnezeului nostru pentru noi; parcă dacă nu am avea și noi grijă de cele pământești, Dumnezeu nu Se prea pricepe la cele ale noastre. „O fi așa, cum zice Cartea?”, spun mulți, „dar nu poți numai așa”. Atunci când încredințăm un lucru unei persoane, credem că acea persoană va rezolva cum trebuie lucrul încredințat de noi. Cu atât mai mult fără de grijă ar trebui să fim când Însuși Dumnezeu ne poartă de grijă. Dacă noi ne îngrijim de cele lumești, ne îngrijim ca oameni, dar dacă Dumnezeu poartă grijă de ele, poartă de grijă de ele ca Dumnezeu

Continuare în pagina 2

Pr. Sorin Ioan ILOTA

Din sumar

► Episcopul celor „100 de orașe” (III)
pagina 3, Prof. Amalia Stana

► Știri
pagina 4

Un Patriarh cărturar și promotor al apropierei intercreștine...

Urmare din pagina 1

da seama, dacă rememorăm participarea sa la creionarea dinamicii ecumenice în cea de-a doua jumătate a secolului trecut. El a marcat în mod inconfundabil participarea Bisericii Ortodoxe Române la Mișcarea ecumenică un sfert de veac (1961-1986). A fost membru al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor între anii: 1961-1977, participând la trei Adunări Generale ale acestuia: New-Delhi (1961), Uppsala (1968) și Nairobi (Kenya – 1975). Preocuparea sa pentru apropierea între creștini prin dialog, cooperare și slujire a constituit una din dimensiunile esențiale ale slujirii sale arhierestice timp de trei decenii (1956-1986).

Sintetizând coordonatele, chipul și slujirea arhierescă a Patriarhului Justin în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, pot fi evidențiate următoarele aspecte:

1. Patriarhul Justin a venit în fruntea slujirii Ortodoxiei românești după Patriarhul Justinian (1901-1977), care a păstorit Biserica între anii: 1948-1977. Misiunea Patriarhului Justin a fost înțeleasă de acesta, ca o continuitate a ceea ce predecesorul său a început în plan bisericesc, dar, a reușit să imprime și trăsăturile personalității sale în lucrarea pastoral-misionară pe care a desfășurat-o.

2. A fost un Patriarh-ctitor de proiecte bisericești, teologico-culturale și misionare. În plan strict pastoral-misionar s-a îngrijit de tipărirea Cuvântului lui Dumnezeu, a Sfintei Scripturi, a Noului Testament, a unui Catehism, Cărți de rugăciuni etc, prin care a venit în sprijinul nevoii credincioșilor de cateheză și de educație religioasă.

3. Ierarhul Justin Moiesescu a înțeles slujirea sa bisericească ca pe un mod de a evidenția trăsăturile specifice ale Ortodoxiei locale, cu referire specifică la Ortodoxia românească. Punând accentul pe Biserica locală, pe care a înțeles-o în semnificația sa biblică profundă, Întâistătătorul Ortodoxiei românești menționat, a subliniat cu claritate, că Biserica locală este Biserica universală în întregime într-un anumit loc, cu personalitatea și identitatea sa proprie.

4. Conștient fiind și de dimensiunea universală a Bisericii și a propovăduirii Evangheliei lui Hristos către toate popoarele, Patriarhul Justin a deschis larg spre lume porțile Ortodoxiei românești, prin ceea ce el a înțeles mesajul de pace al Bisericii într-o lume frământată și plină de tensiuni și confruntări, dar, și prin apropierea între creștini în numele și cu puterea lui Iisus Hristos.

5. Patriarhul Justin a crezut în cooperarea, slujirea și dialogul teologic între creștini, pe care el le-a promovat, prin pilda sa proprie, dar, și dezvoltând relații consistente între diferitele Biserici, deschise și ele, la rândul lor, spre acest dialog al cunoașterii reciproce, al slujirii lumii în duhul iubirii jertfelnice al lui Hristos.

6. În acest context, Patriarhul Justin a facilitat o cooperare rodnică a teologiei ortodoxe române cu alte teologii, făcând posibilă participarea teologilor români la activități ecumenice în cadrul organismelor de cooperare intercreștină, precum și prin promovarea unui proiect consistent de trimitere a multor doctoranzi la studii în străinătate, pentru a putea fi pregătiți în vederea acestei lucrări de dialog teologic, în sensul larg al cuvântului, și de promovare a unității văzute a acestora.

7. În concluzie, se poate afirma fără nici o ezitare, că Patriarhul Justin a fost ierarhul-cărturar, dascălul-teolog, Patriarhul-ctitor, personalitate bisericească complexă, care a inspirat monumentalitate, distincție, prestanță și demnitate.

Modestia nu este slăbiciune, ci putere și curaj

În lumea aceasta, mulți sunt cei care nu cunosc legile duhovnicești - însă aceste legi există și dovedesc netemeinicia necredinței în lumea duhovnicească. Omul care, mândrindu-se, se laudă, produce o impresie penibilă, respingătoare, asupra tuturor, chiar și asupra oamenilor lipsiți de religiozitate - și, cu cât mai mult se laudă și se îngâmfă, cu atât le pare mai penibil celor din jur. Aceasta e acțiunea legii duhovnicești. Și cu cât este mai modest omul, cu atât le este mai plăcut tuturor. Cei modești sunt iubiți de toți, cei mândri le sunt respingători tuturor. Vedem limpede că până și în oamenii necredincioși acționează o lege nestrămutată - și, dacă cei necredincioși nu prețuiesc modestia în ei înșiși, o prețuiesc întotdeauna în ceilalți oameni.

Nu vom greși dacă vom recunoaște modestia drept una dintre trăsăturile cele mai dătoare de mângâiere ale personalității umane. Modestia

este, fără discuție, egala milostivirii, fiindcă omul modest este deja milostiv față de ceilalți oameni - nu-i agasează cu pretențiile sale, nu-i chinuie dându-și importanță. Vrând sau nevrând, cel lipsit de mândrie întotdeauna îl cinstește, în primul rând, pe Dumnezeu, iar apoi și pe oameni, care de la Dumnezeu își au toate darurile.

Ca atare, cel modest nu pierde niciodată în viață; talentele și

calitățile lui nu sunt diminuate de modestia lui, ci, dimpotrivă, cresc și mai mult.

De asemenea, modestia nu înseamnă nicicum slăbiciune, așa cum cred unii, care se tem de ea. Ea și numai ea este putere și vitejie a duhului. Și în viața societăților și a popoarelor, „mândria merge înaintea pieirii”. Nivelul de cultură autentică este direct proporțional cu modestia socială și internațională - și de aceea Cuvântul, Care a zidit lumile, a luat asupra Sa o viață de Om modest și a străbătut o cale de viață pătimitoare, arătând duhul modestiei ca pe o lumină care călăuzește la slava nesfârșită a Împărăției cerești. Smerenia lui Iisus Hristos a devenit pecete a adevărului în om. (Sfântul Ioan Maximovici)

(Cum să biruim mândria. Lecții de vindecare a mândriei din sfaturile Sfinților Părinți, traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2010, p. 123-124)

Folosul muncii

Primăvara se cunoaște după flori, ca vara după spice; vara este frumoasă datorită secerișului; toamna este bogată datorită roadelor; iarna este împodobită cu zăpezi, ca o domnișoară cu flori; iar primăvara se cunoaște după flori! Și Domnul nostru ne poruncește să privim la aceste flori: „Luați seama la crinii câmpului cum cresc” (Matei 6, 28).

Crinul este împăratul florilor; iar când se spune în Evanghelie: „Luați seama la crinii câmpului” este același lucru cu a spune: luați seama la florile de câmp. Domnul ne poruncește să privim la florile de câmp pentru a dobândi de la ele un anumit folos duhovnicesc, căci așa cum alina, zburând din floare în floare, adună din ele mierea, așa și noi, privind la flori nu numai cu ochii cei trupești, ci și cu ochii duhovnicești, să adunăm dulceața duhovnicească și să

dobândim anumite cunoștințe.

În primul rând, Domnul nostru, învățându-ne sărăcia sau, mai bine zis, faptul de a nu ne îngriji peste măsură de dobândirea averilor, de mâncare, de îmbrăcăminte, de podoabe, de bogății, ne poruncește să privim la florile câmpului cum cresc: „nu se ostenesc, nici nu torc”. Iar Dumnezeu „astfel le îmbracă”. Să nu crezi că Dumnezeu, prin aceste cuvinte, ne interzice să muncim și să avem griji pentru viața de zi cu zi, nu. El și lui Adam i-a poruncit să aibă hrană din osteneala mâinilor sale și să-și dobândească pâinea în sudoarea frunții. El interzice numai grija cea peste măsură care este unită cu păcatul și cu primejdia; Domnul vorbește despre aceia, care nu nădăjduiesc în voia lui Dumnezeu, caută cu neșă bogățiile, îl uită pe Dumnezeu și îl asupresc pe aproapele lor prin jaf, hoție,

tâlharie și toate nedreptățile: iată, acestora le poruncește Dumnezeu să privească la păsările hrănite de El și la florile îmbrăcate de El și să se lase mai mult în voia Lui cea Sfântă, decât în grijile lor. Așa cugetă și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu nu ne oprește să muncim, căci și Sfântul Apostol spune: «Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce» (II Tesaloniceni 3, 10); Dumnezeu ne poruncește numai să nu ne lăsăm în toate în grijile noastre și să nu îl uităm pe El. Noi trebuie să muncim după măsura puterilor noastre, iar pentru mântuirea sufletelor noastre să ne străduim cu toată sârguința și cu toată curăția”. Așa vorbește Sfântul Ioan Gură de Aur.

(Sfântul Dimitrie al Rostovului, *Viața și omiliile*, Editura Egumenița, Alexandria, p. 40)

Examenul credinței noastre

Urmare din pagina 1

Bine este să muncim, bine și necesar; bine este să asigurăm familiilor noastre cele necesare traiului de fiecare zi, dar nu trebuie să facem din acesta scopul vieții pe pământ. Nu pentru a ne chinui în strângerea de cele materiale am fost creați; viața nu este un concurs de adunat cele pământești, ci este un concurs de dobândire a virtuților cerești. Dar câți dintre noi mai credem așa? Câți dintre noi, oare, preferăm o viață mai cumpătată și mai mult alergăm la Dumnezeu? Câți dintre noi alergăm spre Dumnezeu, spre Biserica Lui, mai mult decât alergăm spre Occidentul fără Dumnezeu. Câți dintre noi căutăm

bunăstarea duhovnicească? Câți dintre noi spunem: *Nu sunt mulțumit de faptul că nu mă rog atât cât ar trebui sau cum ar trebui? Sunt împietrit și nu am milă? Sau Cum aș putea să postesc mai mult?* Dar preocupările noastre vizează, o casă mai mare (dar familii mici), un telefon mai performant, un televizor mai inteligent, o canapea mai la modă...

În același duh spunea marele părinte antiohian, Sfântul Ioan Gură de Aur: „noi ne îngrijim de cele de pe pământ, iar de cele din ceruri deloc! Am răsturnat rânduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Și iată cum! Hristos ne spune: *nu căutați deloc cele de aici!*, dar noi pe acestea le căutăm

neîncetat. Hristos ne spune: *căutați pe cele cerești!*, dar noi nu le căutăm nicio clipă, ci pe cât de mare ne e grija pentru cele lumești, tot atât de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovnicești, dar mai bine spus chiar cu mult mai mare.”

Așadar, pentru noi, Evanghelia de astăzi este o provocare față de lumea de astăzi materialistă, care face din *a avea*, principiul de viață, iar pe *a fi*, l-a dat la o parte. Pentru noi, cei de astăzi, examenul constă în a răspunde la întrebarea: cât îl lăsăm pe Dumnezeu să conducă în viața noastră? Cât loc are Dumnezeu în viața noastră? Cât de mult căutăm noi cele cerești? Cât de mult ne grijim și însetăm după Cer?

În încheiere să reflectăm la cuvintele la cuvintele marelui duhovnic al Ardealului, părintele Arsenie Boca: „grija omului de Dumnezeu simplifică grija omului de om; așa va avea de toate. Pe când, dacă omul îl exclude pe Dumnezeu de la conducerea lumii și a vieții (ceea ce numai în fantezia lui e cu puțință și nicicum în fapt) va avea și atunci, dar ca un hoț, nu ca un fiu, până, treptat, va ajunge să nu mai aibă nimic. Dumnezeu nu Se lasă expropriat! Grija zilei de mâine e o grijă presantă. Când conducea Dumnezeu israelitenii prin pustie, nu le îngăduia grija zilei de mâine: mana se strica. Pâinea cea de toate zilele o cerem pentru astăzi. Chiar nevrând, suntem sfătuiți să trăim prin credință”. Amin!

Episcopul celor „100 de orașe” (III)

„Învățătura sănătoasă” este o expresie paulină care este sinonimă cu „buna învățătură” (II Timotei 4, 6). Tit prin epistola sa, primește un îndreptar de-săvârșit al conduitei față de bătrâni și bătrâne, față de tineri și tinere și față de văduve. Apostolul neamurilor zugrăvește portretul moral al creștinului tânăr, dar și bătrân, un adevărat pomelnic al virtuților care trebuie să încoroneze viața și purtarea creștinilor de la cea mai tânără vârstă până la bătrânețe. Sfântul Apostol Pavel scoate în lumină faptul că orice creștin de orice vârstă trebuie să fie pururea treaz pentru venirea Parusiei, trebuie să aibă autocontrol permanent pentru a nu cădea în ispită. (Galateni 6, 1).

Orice om căzut în păcat trebuie să se întoarcă la Dumnezeu sau să se reîntoarcă. Vârstnicii creștini trebuie să-și mențină credința neclintită, trebuie să fie cinstiți „să caute cele adevărate, cele ce sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubit, câte sunt cu nume bun.” (Filipeni 4, 8), să fie corecți oricând și în orice loc, ei trebuie să fie precauți și prudenți, dar și înțelepți pentru a da exemplu bun, pentru a nu trăi sub sclavia păcatelor. Un om credincios care trăiește adevărul evanghelic nu mai bate la poarta certurilor sau a altor păcate, ci poartă emblema dragostei lui Dumnezeu față de toți oamenii, are răbdare în toate și așteaptă cu calm făgăduința bunătăților veșnice, asemeni lui Iov, căruia Dumnezeu i-a dăruit chiar și un bun sfârșit pământesc. Răbdarea îl urcă pe credincios pe scara raiului, la fel și înfrânarea, evlavia și dragostea. La fel ca și vârstnicii, credincioasele vârstnice trebuie să urmeze drumul spre mântuire, ocolind ispitele. Ele trebuie să fie cuvinicioase atât în ținută cât și în comportament. „Bătrânele de asemenea să aibă, în înfățișare, sfântită cuviință, să fie ne clevetitoare, ne robite de vin mult, să învețe de bine. Ca să înțeleptească pe cele tinere, să-și iubească bărbații, să-și iubească copiii. Să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu.” (Tit 2, 3-5).

Iată, deci că Sfântul Apostol Pavel dorește ca femeile să fie un bun model în societate, în biserică prin adorarea lui Dumnezeu, deoarece primind botezul, fac parte dintr-un „neam sfânt” (I Petru 2, 9), sau cum spunea regele Solomon: „Înșelător este farmecul și deșartă este frumusețea, dar femeia care se teme de Domnul trebuie laudată!”

Ca văduve ele trebuie să-și pună nădejdea în Dumnezeu, devenind rugătoare permanente pline de credință care „stăruiește în cereri și rugăciuni, noaptea și ziua” (I Timotei 5, 5). În Vechiul Testament era o regulă precisă, israeliții nu trebuiau să strângă ceea ce mai rămânea pe câmp după ce recoltau. Spicele rămase trebuiau lăsate străinului, orfanului și văduvei. (Deuteronomul 24, 19-21). Legea mozaică specifică: „Să nu oprești pe văduvă, nici pe orfan.” (Ieșire 22, 22-23), pentru că aceștia rămăneau fără sprijin și deveneau oameni săraci, după moartea soțului și tatălui sau a ambilor părinți. În cartea lui Iov se precizează: „Căci eliberam pe săracul care cerea ajutor și pe orfanul lipsit de sprijin.” (Iov 29, 12). Și Sfântul Apostol Pavel s-a străduit să împlinească această cerință: „Și nimeni nu era între ei lipsit, fiindcă toți câți aveau țarinii sau case le vindeau și aduceau prețul celor vândute. (...) Și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință.” (Faptele Apostolilor 4, 35-36). Însă nimeni nu abuza de bunătatea arătată, spre exemplu, văduvele trebuiau să împlinească anumite condiții pen-

tru a putea fi ajutate. Apostolul Pavel a avut întotdeauna conștiința curată, iubirea frățească trebuia să primeze: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții.” (Ioan 13, 35). Doar noi știm că Dumnezeu îl va scăpa pe cel sărac și în nevoi: „(...) Cel ce dă hrană celor flămânzi. Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul îndreaptă pe cei gârboviți, Domnul înțelepțește orbii, Domnul iubește pe cei drepti, Domnul păzește pe cei străini, pe orfani și pe văduvă va sprijini și calea păcătoșilor o va pierde.” (Psalmul 145, 7-9). Toți creștinii trebuie să manifeste interes pentru cei aflați în nevoie și în necazuri, nu numai cu limba ci și cu fapta: „Fraților să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci și cu fapta și cu adevărul.” (I Ioan 3, 18), pentru că inima noastră ne poate osândi și Dumnezeu o cunoaște.

Femeia are în principal datoria de a-și crește și educa copiii „în credință, în iubire și în sfințenie” (I Timotei 12, 15). În biserică primară unele femei puteau deveni diaconice (I Timotei 3, 11), pentru a sprijini lucrarea slujitorilor bisericești, săvârșind un fel de apostolat al faptelor bune.

Adevăratele femei credincioase nu vorbesc de rău, adică nu clevetesc, nu calomniază, ele trebuie să fie „nerobite de vin mult”. „Nu vă îmbătați de vin, în care este pierzare” (Luca 21, 34). Vinul este bun, dar nu să ajungi în stare de ebrietate. Calomnia sau clevetirea este o afirmație mincinoasă și tendențioasă făcută cu scopul de a discredita onoarea sau reputația cuiva. Paza limbii ține de postul duhovnicesc care trebuie ținut permanent, pentru că vom fi judecați și după cuvintele noastre: „Vă spun că pentru orice cuvânt deșert pe care-l vor rosti oamenii vor da socoteală în ziua Judecării. Căci din cuvintele tale vei fi găsit drept și din cuvintele tale vei fi osândit.” (Matei 12, 36-37). Cuvintele au o putere, ele pot răni profund, chiar o simplă glumă poate cauza durere. De aceea să nu dăm crezare tuturor vorbelor, mai ales când vine vorba de alții, pentru că mulți sunt tentați să creadă mai degrabă vorbele rele, decât cele bune. O minte chibzuită, îl face pe om înțelept; cu cât omul este mai smerit cu atât el se va bucura de pace mai multă.

Calomnia (clevetirea) sau vorbirea de rău (mai este întâlnită și sub formă de bătă) și este cel mai groaznic spectru al urii și al răutății. Profetul David a zis: „Izbăvește-mă de clevetirea oamenilor și voi păzi poruncile Tale.” (Psalmul 118, 134). Prin calomnie se vorbește ceea ce nu este adevărat. În zilele noastre Biserica și oamenii Bisericii oricât de sfinți și onești ar fi nu scapă de ocară și calomnie, pentru că cei care comit astfel de greșeli au sufletul demonizat. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune: „Să te gândești la calomniatori și la cei care împrăștie zvonuri nu ca la niște binevoitori, ci să te îndepărtezi de ei ca de niște șerpi ucigători.” Nu ne rămâne decât ca atunci când auzim că cineva ne grăiește de rău sau ne defăimează, să-i trimitem o mică binecuvântare, ca în ceasul rugăciunii să putem spune: „Și ne iartă nouă, greșelile noastre, precum și noi iertăm greșelile noastre.”

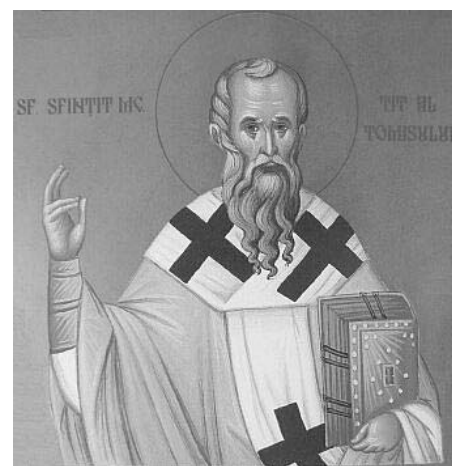
Fiind autoritare prin vârsta lor înaintată, bătrânele puteau cu ușurință deveni pildă, de aceea ele trebuiau să cunoască învățătura creștină ca „să înțelepțească pe cele tinere” mai ales în propria lor familie, Apostolul Pavel dorind prin aceste sfaturi să consolideze familia creștină, mai ales că falșii învățători își îndreptau atacurile asupra

familiiilor creștine. „Căroră trebuie să li se închidă gura ca unora care răzvrătesc case întregi, învățând, pentru câștig urât, cele ce nu se cuvin.” (Tit 1, 11). Bătrânele trebuie să îndemne tinerele căsătorite „să-și iubească bărbații” căci: „Nimic nu poate fi mai important ca dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, noblețea, stăpânia și decât toate celelalte.” Iisus, fiul lui Sirah de asemenea spune în acest sens: „Cu trei lucruri m-am împodobit și m-am sculat frumoasă (e vorba de înțelepciune) înaintea Domnului și înaintea oamenilor: Unirea fraților, dragoste între prieteni și bărbatul cu femeia care se înțelege bine unul cu altul.” (Înțelepciunea lui Iisus Sirah 25, 1-2). În Omiliile la Facerea ale Sfântului Ioan Gută de Aur se spune: „Dragostea căsătoriei este un lucru ce întrece orice avuție, căci nici un lucru - afară de bunătățile cerești - nu este mai de preț decât a fi iubit de soție și a o iubi pe ea.”

O familie formată din doi bărbați sau două femei este urâciune în fața Domnului. Dumnezeu i-a pedepsit pe cei din Sodoma și Gomora cu moartea, aducând peste ei ploaie de foc și pucioasă din cauza faptelor lor imorale, a desfrânării și în special a homosexualității (sodomiei). În epistola lui Iuda este scris: „Tot așa, Sodoma și Gomora și cetățile dimprejurul lor, care se dăduseră ca și ele la curvie și au poftit după trupul altuia, ne stau înainte ca pildă, suferind pedeapsa unui foc veșnic. Totuși oamenii aceștia, târâți de visările lor, își pângăresc la fel (ca și cei din Sodoma) trupul, nesocotesc stăpânirea și batjocoresc dregătoriile.” (Iuda 7, 8). Aproximativ în 627 î.Hr. se spune despre liderii spirituali ai popoului lui Israel, care au dus pe evrei la rătăcire și i-au făcut să se îndepărteze de Dumnezeu: „Toți sunt înaintea Mea ca Sodoma, și locuitorii Ierusalimului ca Gomora.” (Ieremia 23, 14).

Creștinele vârstnice trebuie să le îndemne pe tinerele vârstnice, „să-și iubească copii” Ele nu trebuie să-și supere copiii. Iubirea față de copii se dovedește prin creștinarea și educarea lor religioasă „în credință, în iubire și în sfințenie” I Tim.2.15, prin transmiterea credinței în Dumnezeu care sălășluiește mai întâi în mama creștină. II Tim.1.5, care este împodobită de Dumnezeu cu cele mai frumoase virtuți: plină de iubire, plină de milă, de blândețe, de roade bune, nefățarnică, pașnică, cu viață curată, cu sfială, cu echilibru, cu înțelepciune. (I Timotei 2, 9-10; I Petru 3, 2). Sfântul Apostol Pavel îi spune lui Tit, să știe cum trebuie să fie femeia creștină. Curată însemnând cinstită, dreaptă, cu fidelitate conjugală. Trebuie să poarte grijă de casă, adică gospodină, să se îngrijească de pregătirea mâncării, de coptul pâinii. (I Regi 8, 13, Facere 18, 6, Proverbe 31, 5; Ieremia 7, 18; Proverbe 31, 13; Tit 1, 8). Femeia prin urmare este răspunzătoare de bunul mers al treburilor casnice. Iată că prin toate aceste îndemnuri, Sfântul Apostol Pavel le plantează un foarte bun caracter creștin. Observăm că pentru a ușura munca lui Tit în insula Creta sau în insula Candia, cum ziceau venețienii, apostolul dă în grija creștinelor vârstnice îndrumarea tinerelor creștine, le face astfel răspunzătoare de conduita lor, ca soții, ca mame, ca gospodine, ca purtătoare a mesajului creștin în familiile lor.

Tinerii creștini însă erau îndrumați de episcopul Tit și de ceilalți slujitori bisericești. Pe tineri Tit trebuie să-i îndemne să fie înțelepți, adică cu bun-simț, cu judecată, precauți, sobri, cu echilibru.

A fi înțelept înseamnă a cunoaște voia lui Dumnezeu, înseamnă a discerne, a cunoaște ceea ce e bine și ceea ce e rău. Un tânăr creștin plin de înțelepciune spune Sfântul Ioan Hrisostom: „nici dragostea de bani, nici pofta de slavă și nici altceva de acest fel, nu-l poate tulbura.” Un tânăr înțelept va ști, să-și stăpânească patimile trupesti, făcându-se pe sine călăuză, împlinind cuvintele evangheliei: „Voi sunteți lumina lumii, nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă.” (Matei 5, 14).

În concluzie episcopul Tit în Creta, ca de altfel orice slujitor bisericesc trebuie să fie nu numai propovăduitor al Evangheliei ci și învățător și pildă tuturor, vrednic de slava lui Dumnezeu, respingând orice învățătură falsă, ireproșabil, exigent în ce privește calitatea predicilor și a învățăturilor.

Biserica le dă robilor adevărata libertate: Galateni 3, Sfântul Apostol Pavel arată că Botezul ne face fii ai lui Dumnezeu: „Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin, nu mai este nici rob, nici liber, nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți sunteți una în Hristos Iisus.”

Dar, în condiții de sclavie, apostolul îi îndemna la bunătate și pe stăpâni și pe sclavi: „Sclavii să fie supuși stăpânilor lor întru toate” „să fie bineplăcuți” stăpânilor, căci numai așa vor fi bineplăcuți și lui Dumnezeu. „Cel ce face voia lui Dumnezeu este bineplăcut lui Dumnezeu.” (Înțelepciunea lui Solomon 4, 10, cf. Efeseni 6, 6). La rândul lor stăpâni sunt îndemnați să se poarte cu bunăcuviință față de sclavii conștiincioși, să nu-i supere, să nu-i persecute, să-i respecte, știind fiecare, fie rob, fie de sine stăpân, că faptele bune pe care le va face, pe acelea le va lua ca plată de la Dumnezeu.” (Efeseni 6, 8). Și stăpânii și sclavii sunt chemați să devină robi ai lui Dumnezeu, indiferent câți talanți au, cinci sau doi, să aibă toți bună credință, devotament și loialitate față de Dumnezeu. Devenind robii lui Dumnezeu, devenim de fapt oameni liberi. Dar sclavul nu este slugă. Sluga este un fel de zilier, în zilele noastre. Pe vremea Sfântului Apostol Pavel nu putem ști cu precizie. „Slugile să se supună stăpânilor lor, întru toate, ca să fie bineplăcute, neîntorcându-le vorba. Să nu dosească ceva, ci să le arate toată buna credință, ca să facă de cinste întru toate învățătura Mântuitorului nostru Dumnezeu. Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor.” (Tit 2, 9-11).

Epistola către Tit este un ghid creștin care contribuie la propășirea Evangheliei, la dobândirea mântuirii și ne dezvăluie misiunea evanghelică din primele secole în insula Creta, prin care în special episcopul Tit avea menirea să păstreze ca o candelă mereu aprinsă mesajul divin.

Prof. Amalia STANA

STIRI

Hramul Paraclisului arhiepiscopal Sfinții Apostoli Petru și Pavel din Cimitirul Pomenirea

În Duminica Sfinților Români, 30 iunie 2019, la o zi după sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, Chiriarul arădean s-a aflat în biserică – paraclis arhiepiscopal din Cimitirul Pomenirea din Municipiul Arad care îi are ca ocrotitori pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

Cu acest prilej, Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierescă, împreună cu Pr. Ioan Pagubă, Pr. Mirel Lazăr de la Parohia Șeitin, Arhid. Tiberiu Ardelean, inspector eparhial și Diac. Lucian Baba, în prezența unui mare număr de credincioși.

Înaltpreasfinția Sa a fost întâmpinat de preotul slujitor al bisericii, Ioan Pagubă, înconjurat de un număr mare de credincioși, dar și de copiii care au primit binecuvântarea arhierescă în această zi de sărbătoare.

Cuvântul de învățătură rostit de Chiriarul nostru a fost pus sub titlul „Apostolia” (cf. citirilor scripturistice: Rom. 2; Matei 5) în care a arătat că aceasta este una dintre cele patru însușiri ale Bisericii, înscrise în Mărturisirea noastră de credință când zicem: Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească Biserică”. Toate pornesc de la întreita misiune a Mântuitorului: învățătoarească, arhierescă și împărătească, urmărind comuniunea între oameni și cu Dumnezeu în trăire sfântă pe temeiul învățaturii mântuitoare, pecetluite de Soboarele a toată lumea. Dintru început creștinismul la strămoșii noștri este tributari propovăduirii apostolice prin Sfântul Apostol Andrei, cel întâi chemat de Mântuitorul la o atare misiune. Anul în curs rememorează contribuția la istoria satului românesc, a preoților, învățătorilor și primarilor gospodari, a căror activitate este considerată ca un adevărat apostolat. Totodată, comemorează doi dintre vrednicii de pomenire patriarhi ai României, Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu, ori cum știm, ierarhii Bisericii sunt numiți și urmași ai Apostolilor. Iată pricini pentru care Duminica de astăzi, amintind chemarea celor dintâi Apostoli la misiune de către Mântuitorul, este consacrată și Sfinților Români, a adăugat Înaltpreasfinția Sa.

Preotului învățător Ioan Pagubă, slujitor la acest paraclis, Înaltpreasfințitul Părinte Timotei i-a oferit distincția de iconom stavrofor.

PS Părinte Emilian Crișanul prezent la hramul bisericii din Parohia Curtici

Duminică, 30 iunie 2019, biserica din Curtici și-a serbat ocrotitorii, pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel. La acest praznic, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a fost prezent Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop vicar al Eparhiei Aradului. Din soborul slujii-

tor au făcut parte: Arhid. Mircea Proteasa, consilier economic, pr. paroh Ilie Nădăban, pr. Gheorghe Moț, pr. pensionar Gheorghe Bozian, pr. Gheorghe Morar – Parohia Macea, pr. Tripa Ciprian – parohia Semlac și Arhid. Gheorghe Lehaci.

Începând cu ora 9.30 a fost săvârșită Sfânta Liturghie, iar la momentul convenit Părintele nostru Episcop a rostit un frumos și profund cuvânt de învățătură, în care a prezentat întreita prăznuire a acestei duminici, închinată tuturor Sfinților Români, Soborului Sfinților Apostoli și Sfântului Ghelasie de la Râmeț, Mitropolitul Transilvaniei. În cadrul cuvântului de învățătură, Preasfinția Sa a accentuat importanța urmării modelului apostolilor, prin redescoperirea propriei vocații de creștini într-o lume secularizată, menționând că Biserica este „lucrarea tainică a lui Dumnezeu împreună cu oamenii, lucrare făcută în Sfântul Duh, prin mărturisitori și apostoli”. Totodată, în concordanță cu martiriul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, a prezentat legătura cu mărturisitorii temnițelor comuniste, mulți dintre ei știuți sau neștiuți, care s-au învrednicit a dobândi cununa sfințeniei. Cuvântul de învățătură s-a încheiat cu îndemnul la mărturisirea propriei noastre bogății identitare: „Suntem un neam cu o mare bogăție spirituală și culturală, din care trebuie să ne împărtășim și pe care trebuie să o mărturisim”.

La finalul Sfintei Liturghii, părintele paroh Ilie Nădăban a mulțumit Preasfințitului Părinte Episcop Emilian, pentru bucuria care a adus-o întregii comunități prin prezență și împreună rugăciune.

Prezent a fost la Sfânta Liturghie, ca de fiecare dată, domnul Bogdan Ban, primarul orașului Curtici, căruia la final, Preasfințitul Părinte Emilian i-a mulțumit pentru tot devotamentul și sprijinul pe care-l acordă bisericii în continuarea lucrărilor de pictură și nu numai.

Răspunsurile au fost date de corul „Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul” al Parohiei Curtici, dirijat de prof. Adrian Bughi.

Sfinții Apostoli Petru și Pavel prăznuiți la Schitul de la Moneasa

În minunata zi de prăznuire a Sfinților Apostoli Petru și Pavel, Înaltpreasfințitul Părinte Timotei, Arhiepiscopul Aradului a fost prezent în mijlocul credincioșilor la Schitul monahal din stațiunea Moneasa, Protopopia-tul Sebiș, cu prilejul hramului acestui sfânt lăcaș.

Chiriarul arădean a fost întâmpinat în fața bisericii de Pr. Botea Alexandru, protopopul Sebișului, preoții

din vecinătate și pelerini veniți în număr mare din stațiune și din parohiile învecinate

Înaltpreasfinția Sa a săvârșit Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie în altarul de vară, înconjurat de un sobor de preoți.

Din sobor au făcut parte: Protos. David Ionescu, Pr. Alexandru Botea, Protopopul Sebișului, Arhid. Tiberiu Ardelean, inspector eparhial, Pr. Cătălin Rus-Mercea de la Parohia Sebiș II, Pr. Marius Ardelean de la Parohia Slatina de Criș, Pr. Gheorghe Breteanu de la Parohia Moneasa și Diaconul Moț Aurelian Iulian.

În cuvântul de învățătură, Chiriarul arădean a vorbit despre „Cinstirea sărbătorii Sfinților Apostoli” (pe baza citirilor scripturistice ale sărbătorii: II Cor. 11-12; Mt. 16) în legătură cu cea a Rusaliilor sau a întemeierii Bisericii, ei având un loc aparte în misiunea creștină, Sfinții Petru și Pavel fiind ucenici ai Mântuitorului. Credincioșii Bisericii noastre arătând în cursul veacurilor o evlavie aparte față de personalitatea celor pomeniți s-au dovedit primitori ai propovăduirii apostolice în mod nemijlocit.

După terminarea Sfintei Liturghii, Înaltpreasfinția Sa a sfințit o fântână frumos amenajată, în apropierea așezământului monahal.

PS Părinte Emilian Crișanul a slujit la Hramul de vară al Catedralei din Deva

Sâmbătă, 29 iunie 2019, de sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, Catedrala Episcopală din Deva și-a prăznuit cel de-al doilea hram. Sfânta Liturghie a fost săvârșită de către un sobor de arhierii, preoți și diaconi, în frunte cu Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului. Din soborul de ierarhi au făcut parte: Preasfințitul Părinte Sofronie, Episcopul Oradiei, Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și al Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Emilian Lovișteanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, și Preasfințitul Părinte Episcop Daniil. Răspunsurile liturgice au fost oferite de către Corala „Sfântul Ierarh Nicolae” a Catedralei Episcopale, dirijată de către Părintele Arhidiacon Daniel Balea.

Cuvântul de învățătură a fost rostit de către Înaltpreasfințitul Părinte Laurențiu, care, vorbind despre Sfânta Evanghelie citită în cadrul slujbei, a accentuat importanța misiunii Sfinților Apostoli, și mai ales misiunea extraordinară desfășurată de către cei doi mari apostoli, Sfinții Petru și Pavel, prăznuiți în această zi.

Arhipăstorul locului, Preasfințitul Părinte Episcop Gurie, a mulțumit la final ierarhilor și slujitorilor veniți astăzi la sărbătoarea Catedralei din Deva, dar și tuturor credincioșilor prezenți.

(Știrile au fost preluate de pe site-urile episcopiaaradului.ro și basilica.ro)

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte de onoare: ÎPS. Dr. TIMOTEI SEVICIU, Arhiepiscop al Aradului
 Redactori coordonatori: Pr. IOAN TULCAN, Pr. CRISTINEL IOJA
 Secretari de redacție: Pr. ADRIAN MURG, Pr. CAIUS CUȚARU,
 SORIN GHEORGHE SĂPLĂCAN
 Administrație: Pr. FILIPALBU, Pr. LUCIAN FARCAȘIU

Articolele și corespondența se trimit pe adresa redacției:

Str. Academia Teologică, nr. 9, Arad
 Tel/Fax: 0257-285.855, calea.mantuirii@yahoo.com
 Tipărit la Poudique srl Arad.
 ISSN: 1582-1951; Preț: 1 leu
 Costul unui abonament este de 50 lei anual.